

Emlékezés Kautz Gyulára (1829–1909), a Magyar Tudományos Akadémia rendes és igazgatósági tagjára

Remembering Gyula Kautz (1829-1909), Full Member and Member of the Directorate of the Hungarian Academy of Sciences

Kautz Gyula jogi doktor, a politika (államtudomány) művelője, gazdaságtörténész, ma főként közgazdászként ismeretes. 1829. november 5-én született Győrben.¹ Édesapja Kautz Ignác gyógyszerész, édesanyja Kletzár Luiza (Lujza). Testvéröccse Kautz Gusztáv (1836-1907) jogi doktor, ügyvéd, Győr

---

¹ Id. Szinnyei József (1897a): Kautz Gyula [címszó]. In: Id. Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái V. Iczés–Kempner*. Budapest, Hornyánszky Viktor 1897. 1238-1246. Az életmű további értékelései időrendben: Földes Béla (1911): *Kautz Gyula ig. [igazgatósági] és r. [rendes] tag emlékezete*. Magyar Tudományos Akadémia emlékbeszédek XV. kötet 5. sz. Budapest, MTA, 1911. 53.; Szabó Imre (1955): *A burzsoá állam-és jogbölcselet Magyarországon*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1955. 278-279, 292-301.; Szaniszló József: Kautz Gyula. In: Szaniszló József: *A közigazgatás-tudomány oktatásának és tanszékeinek története az ELTE Jog – és Államtudományi Karán 1777 – 1977 között I*. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam – és Jogtudományi Kar Államigazgatási Jogi Tanszéke, 1977. I. 202-208.; Kenyeres Ágnes (főszerk.): *Magyar életrajzi lexikon I. A-K*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1981. 880-881.; Orosz Róza (1991): Kautz Gyula munkássága és helye a közgazdaságtani gondolkodás történetében. In: Bárányné Szabadkai Éva – Mihalik Endre (szerk.) - Orosz Róza – Oroszi Sándor - Sipos Béla - Szigeti Endre: *Magyar közgazdászok arcképvázlatai. Karvasy Ágoston, Kautz Gyula, Heller Farkas, Háy László*. Kézirat. Közgazdasági (f)irkák sorozat 68. Budapest, Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, 1991. 13-76. URL: <https://mek.oszk.hu/05400/05405/html/kozgazfirkak0003.html> (utolsó megtekintés: 2025.02.28.); Markó László (2002): Kautz Gyula [címszó]. In: Markó László (főszerk.): *Új magyar életrajzi lexikon III. H-K*. Budapest, Magyar Könyvklub, 2002. 808.; Markó László (2003): Kautz Gyula [címszó]. In: Balogh Margit - Burucs Kornélia - Hay Diána - Markó László: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai 1825-2002 II. I-P* (Szerk.: Glatz Ferenc). Budapest, MTA Társadalomkutató Központ – Tudománytár, 2003. 640-641.; Arczt Ilona (2004): Kautz Gyula. In: Arczt Ilona: *A „Politika tudományok” oktatása a budapesti egyetem (ELTE) Jogi Karán és elődintézményeiben. A „Politico-Cameralis,” a „Politikai Tudományok” és a „Politikai” (Alkotmányi és Közigazgatási) Tanszék története (1769-1948)*. Budapest, Rejtjel, 2004. 88-101.; Takács Péter: [Kautz Gyulára vonatkozó részek]. In: Takács Péter: *Államtan. A modern állam és elmélete*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2012. 31-32., 53-54.; Koi Gyula (2013): [Kautz Gyulára vonatkozó részek]. In: Koi Gyula: *Évszázadok mezsgyéjén. Négy magyar közigazgatás-tudós útkeresése és életpéldája. Zsoldos Ignác (1803-1885) Récsi Emil (1822-1864) Concha Győző (1846-1933) Magyary Zoltán (1888-1945)*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013. 62., 82.; Koi Gyula (2014a): Kautz Gyula. In: Koi Gyula: *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése. Külföldi hatások a magyar közigazgatási jog és a közigazgatástan művelésében a kameralisztika időszakától a Magyary-iskola koráig*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó, 2014. 179-187.

város főjegyzője, a győri jogakadémia igazgatója (1872-1892) volt.² A család polgári származású volt.³

Kautz Gyula Győrben végezte középiskolai, és jogakadémiai tanulmányait. A Pesti Tudományegyetemen húsz évesen, 1850-ben avatták jogi doktorrá.⁴ (Testvére, Kautz Gusztáv jogi vizsgatézis-nyomtatványa is ismeretes).⁵ Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc idején önkéntes nemzetőri szolgálatot látott el.⁶ Tanári (egyetemi professzori) pályát kívánt befutni, ezért külföldi egyetemeket látogatott: Berlin és Heidelberg mellett elsősorban Lipszét részesítette előnyben. Kautz a lipcsei egyetemen a kedvenc tanítványa volt Wilhelm Roscher (1817-1894) közgazdász-professzornak, a Történeti Iskola hívének. Ezt követően hazatért. Magyarországon 1851. november 16-tól 1853. március 3-ig a pozsonyi jogakadémia segédtanáraként működött. Később a nagyváradi jogakadémiánál előbb az osztrák pénzügytan, utóbb 1854-től a nemzetgazdaságtan rendkívüli tanára, 1856-tól rendes tanára volt. 1857. október 8-án saját kérésére az akkor még Budán működő Műszaki Egyetemhez helyezték át, itt a nemzetgazdaság, kereskedelmi jog, és törvényismeret tanára lett 1863-ig. Később 1859-ben a Pesti Tudományegyetemen a politikai tudományok (államtudományok) magántanárává habilitálták. Ekkor került ismeretségbe, valamint állandó összeköttetésbe az akadémiai-elméleti világ: az egyetemek, valamint a Magyar Tudományos Akadémia, a közélet, továbbá a közírás (publicisztika) vezető embereivel. Ugyanakkor az Országos Iparegyesület, valamint az Országos Magyar Gazdasági Egyesület Közgazdasági Osztályának

² A szülők és a testvéröccs adataira: Id. Szinnyei József (1897b): Kautz Gusztáv [címszó]. In: Id. Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái V. Iczés–Kempner*. Budapest, Hornyánszky Viktor 1897. 1237-1238. A modern jogirodalomban értékelésére: Koi Gyula: [Kautz Gusztávra vonatkozó részek]. In: Koi Gyula: *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése. Külföldi hatások a magyar közigazgatási jog és a közigazgatástan művelésében a kamerálisztika időszakától a Magyar-iskola koráig*. Budapest, Nemzeti Közszerződési és Tankönyv Kiadó, 2014. 221., 228., 237., 243., 271-274., 350.

³ Földes (1911) 42.

⁴ Vizsgatézis-nyomtatványa: Kautz Gyula (1850): *Asserta ex Universa Jurisprudencia et Scientiis Politicis... propugnanda suscepit ---*. Pest, Trattner-Károlyi Nyomda, 1850. 8. Könyvészetileg ismert nyomtatvány.

⁵ Kautz Gusztáv (1859): *Theses ex Universa Jurisprudencia et Scientiis Politicis... propugnanda suscepit ---*. Pest, Gyurián József, 1859. 12. Lásd: Koi Gyula (2005): Adatok 1800 utáni jogirodalmi könyvkiadásunkhoz. Könyvészetileg ismeretlen nyomtatványok az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Kari Könyvtárában valamint az ELTE Egyetemi Levéltárában. *Acta Facultatis Politico-Iuridicae Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae* 47 (2005) 269. 164. tétel. Kautz Gusztáv munkásságára: Koi Gyula (2014b): [Kautz Gusztávra vonatkozó részek]. In: Koi Gyula: *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése. Külföldi hatások a magyar közigazgatási jog és a közigazgatástan művelésében a kamerálisztika időszakától a Magyar-iskola koráig*. Budapest, Nemzeti Közszerződési és Tankönyv Kiadó, 2014. 221., 228., 237., 243., 271-274., 350.

⁶ Id. Szinnyei (1897a) 1238.

ülésein folyó tárgyalásokban, vitákban, és a közéletben egyaránt szerepelt. Később, 1872-1873-ban a Pesti Királyi Tudományegyetem dékánja. (Az egyetem neve 1873-ban Budapesti Tudományegyetemre változott). 1873-1874-ben az egyetem rektora lett.⁷

A Magyar Tudományos Akadémia 1860. október 9-én választotta levelező taggá. Székfoglaló értekezését *Az állameszme világtörténeti fejlődésében* címmel tartotta, melyet kivonatban a Budapesti Szemle közölt. (Elhangzott: 1861. október 7-én). Ezt követően 1865. december 10-én lett az MTA rendes tagja. Székfoglaló értekezése *Az államadósság-ügy elmélete* címmel, melyet kivonatban az Akadémiai Értesítő jelentetett meg. (Elhangzott: 1867. április 8-án). Majd 1887. május 13-án igazgatótanácsi, azaz igazgatósági taggá választották.⁸ A Magyar Tudományos Akadémia Nemzetgazdasági Bizottságának elnöke is volt. A Magyar Tudományos Akadémia másodelnöki (alelnöki) tisztét 1904. május 13. és 1907. május 3. között töltötte be.⁹

A magyar királyi Helytartótanács, a korabeli magyar kormány szerv 1862-ben Kautz Gyulát küldte ki a londoni világkiállítás tanulmányozására. 1865-ben a Pesti Tudományegyetemen lett a magyar közjog és közigazgatás, 1868-ban pedig a nemzetgazdaság- és pénzügytan rendes tanára lett. 1864-ben az osztrák közoktatási- és kultuskormányzat felajánlotta részére a prágai Károly Egyetem Politikai (Államtudományi) Tanszékét, melyet Kautz hazájához való ragaszkodásból kifolyólag elutasított. Ugyanígy tett 1866-1867-ben, amikor Franz Karl Becke (1818-1870), az Osztrák-Magyar Monarchia közös pénzügyminisztere államtitkári és első osztályfőnöki címet kínált neki, melyet szintén nem fogadott el.¹⁰ Az 1865-1868-as időszak országgyűlésén Győr képviselőjévé választották, így az egyik első professzor volt a hazai törvényhozásban. A Deák-párt (a korábbi Felirati Párt, az 1861-1864-es időszaktól az 1872-1874-es időszakig a korszak kormánypártja soraiban fejtette ki tevékenységét. (1875. május 1-jén a Tisza Kálmán (1830-1902) miniszterelnök (1875-1890), az MTA ig. (1881) és t. tagja (1888) Balközép Pártjával egyesülve, és általa vezetve, mint Szabadelvű Párt működött tovább). 1875 és 1882 között itt tevékenykedett, a győri mandátumát 1883-ban vesztette el. A bizottsági munkából is kivette a részét, elsősorban a Pénzügyi Bizottságban működött. Az első

⁷ Id. Szinnyei (1897a) 1238-1239.

⁸ Id. Szinnyei (1897a) 1239.

⁹ Markó László (2003): Kautz Gyula [címszó]. In: Balogh Margit - Burucs Kornélia - Hay Diána - Markó László: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai 1825-2002 II. I-P* (Szerk.: Glatz Ferenc). Budapest, MTA Társadalomkutató Központ – Tudománytár, 2003. 641.; Markó László (2002): Kautz Gyula [címszó]. In: Markó László (főszerk.): *Új magyar életrajzi lexikon III. H-K*. Budapest, Magyar Könyvklub, 2002. 808.

¹⁰ Id. Szinnyei (1897a) 1239-1240.

alkotmányos költségvetés (*budget*) megalkotása mellett tagja volt még a Közoktatási Bizottságnak; és az ún. 67-es Bizottságnak, mely a kiegyezést készítette elő. Bécsben az ún. Quota Bizottság jegyzője volt kiemelkedő némettudása okán az osztrák féllel közös tárgyalások során. A kiegyezés, vagy Osztrák-magyar kiegyezés (*Österreichisch-Ungarischer Ausgleich*) művében is része volt 1867-ben. Ő dolgozta ki azt a javaslatot (korabeli kifejezéssel emlékiratot), amely egy nagy osztrák konzorciumnak a magyar dohányjövedék bérbevételét illető ajánlatának a kormány és az állam általi visszautasítását alapozta meg, így az államot a korabeli sok millió korabeli forint veszteségtől óvta meg. Az 1867-es bécsi valutatárgyalások során a francia frankrendszer behozatala mellett érvelt. A tiszai vasút projektummal foglalkozó bizottságban a vasutak államosítása mellett érvelt.¹¹ A Főrendiház 1885-1886-os újjászervezése során élethossziglani taggá nevezték ki.¹² Itt a Felirati Bizottságban, valamint a Pénzügyi Bizottságban dolgozott. 1892. március 6-án a magyar és az osztrák kormány együttes felterjesztésére a király kinevezte az Osztrák-Magyar Bank főkormányzójává, ahol a pénz- és valutarendszer modernizálását. 1893 januárjában valóságos belső titkos tanácsos lett. Elnyerte a *Société d'Économie politique* (Párizs); és a brit Nemzetközi Statisztikai Intézet (London) tiszteleti tagságát. Tagja volt az Országos Statisztikai Tanácsnak is (Budapest).¹³

1875-ben kapta meg a Lipót-rend lovagkeresztjét,¹⁴ 1898-ban a Ferenc József-rend nagykeresztjét.¹⁵ Tanítványai 25 éves tanári (egyetemi professzori) jubileuma alkalmából arany tollal ajándékozták meg.¹⁶ Az MTA nagyjutalmát 1877-ben nyerte el (Apáthy István (1829-1889) magán- és kereskedelmi jogással (MTA I. tag /1873/; MTA r. tag /1884/) megosztva).¹⁷ Munkássága során gróf Széchenyi István (1791-1860), az MTA megalapítása tényleges kezdeményezője, a tudományos köztestület négy társalapítója (gróf Andrássy Györggyel (1797-1872), gróf Károlyi Györggyel (1802-1877), és gróf Vay Ábrahámmal (1789-1855) együtt) egyikének gondolatait tanulmányozta, figyelembe vette. Érdekes, hogy Széchenyivel 1843-1844 fordulóján, a balatonfüredi ivókútnál találkozott személyesen is.¹⁸ Fontos megállapítás, hogy Kautz Gyula volt a nemzetgazdaságtan (közgazdaságtan) első szorosabb értelemben vett hazai tudományos művelője. A tudományművelés során az arisztotelészi középút híve volt, a közgazdaságtudományon belül a történeti-etikai (relativisztikus) iskolát

¹¹ Id. Szinnyei (1897a) 1239-1240.; Földes (1911) 47.

¹² Id. Szinnyei (1897a) 1240.

¹³ Id. Szinnyei (1897a) 1240-1241.

¹⁴ Id. Szinnyei (1897a) 1241.; Földes (1911) 15.

¹⁵ Földes (1911) 15.

¹⁶ Id. Szinnyei (1897a) 1240.; Földes (1911) 13.

¹⁷ Markó (2002) 640.

¹⁸ Földes (1911) 5.

követte, nem elvetve a klasszikus angol közgazdaságtan tanait sem.¹⁹ A német közgazdaság-tudósok közül mestere, Wilhelm Roscher (1817-1894) mellett a közigazgatástan egyik vezető művelőjeként is ismert dániai német Lorenz von Stein (1815-1890), bécsi,²⁰ továbbá Albert Schäffle (1831-1903) tübingeni, valamint Adolf Wagner (1835-1917), a berlini Friedrich-Wilhelms-Universität közgazdász professzora egyaránt méltatták munkásságát, ahogy az angol William Ingram (1847-1924) jogász és politikai publicista is.²¹ Kautz munkásságára Eugen Karl Dühring (1833-1921) német filozófus és közgazdász tevékenységével szembe állítva hivatkozott Karl Marx (1818-1883) közgazdász, politikaelmélet-művelő is.²²

Magas kort ért meg, és a visszaemlékezések szerint betegségei sem voltak.²³ Kautz Gyula halála váratlanul, 1909. március 27-én, Budapesten, 80. életéhez közel, természetes okokból következett be.²⁴ A 80. életévforduló megünneplésére német nyelvű gazdaságtörténeti alapműve újrakiadásával, nagyobb értekezései gyűjteményes megjelentetésével készültek. Zala György (1858-1937) szobrászművész bronzplakettet mintázott a tiszteletére, melyek tisztelői között kerültek terjesztésre. Sajnálatos elhunyt a jeles évfordulót gyászünneppé tette.²⁵ Időskori aforizmái egyikeként ezt írta: „Az életet mindig komolyan vettem, feladataimhoz sohasem nyúltam a könnyebbik végüknél.”²⁶

---

¹⁹ Markó (2002) 640-641.

²⁰ Koi Gyula (2014c): Lorenz von Stein. In: Koi Gyula: *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése. Külföldi hatások a magyar közigazgatási jog és a közigazgatástan művelésében a kameralisztika időszakától a Magyar-iskola koráig*. Budapest, Nemzeti Közsolgálati és Tankönyv Kiadó, 2014. 86-96.

²¹ Id. Szinnyei (1897a) 1240-1241.

²² Id. Szinnyei (1897a) 1241. Kautz Marx általi említésére: Marx, Karl (1963) [1877/1878]: Szélgjegyzetek Dühring „Kritische Geschichte der Nationalökonomie”-jához. In: Marxizmus-Leninizmus Klasszikusainak Szerkesztősége (s.a.r.): *Karl Marx és Friedrich Engels művei 20. Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása [„Anti-Dühring”]. A természet dilektikája*. Budapest, Kossuth Kiadó, 1963. 631-662., lásd különösen a 631. oldal főszöveg és * lábjegyzetet, valamint a 662. oldal főszöveget; Marx, Karl (1970) [1877/1878]: Randnoten zu Dührings Kritische Geschichte der Nationlökonomie. In: Engels, Friedrich [-Marx, Karl]: *Karl Marx Friedrich Engels Historisch-Kritische Gesamtausgabe. Werke/Schriften/Briefe. Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissenschaft. Dialektik der Natur 1873-1882. Sonderausgabe zum vierzigsten Todestage von Friedrich Engels. Im Auftrage des Marx-Engels-Lenin-Instituts Moskau*. Hrsg. V. [Vladimir Viktorovič] Adoratskij. Glashütten im Taunus, Verlag Detlev Auvermann KG, 1970. 341-371., lásd különösen 342. oldal 17. sorra utaló lábjegyzetét, valamint a 371. oldal főszövegét. (Érdekesség, hogy Kautz is hivatkozott a közgazdasági kutatásokat akkor csupán rövid idő óta folytató Marxra).

²³ Földes (1911) 15-16.

²⁴ Földes (1911) 15.

²⁵ Földes (1911) 16.

²⁶ Földes (1911) 47.

Munkásságáról a közgazdaságtan,²⁷ valamint a jog- és államtudomány körében²⁸ is születtek modern értékelések, melyek mind kiemelik munkássága nemzetközi mércével mért jelentőségét elsősorban a gazdaságtörténet, részben pedig a politika (államtudomány) körében. Utóbbi munkássága során közigazgatástannal kapcsolatos megállapításokat is megfogalmazott. Rámutatott a jogtudomány és a nemzetgazdaságtan kapcsolatának fontosságára is.²⁹

Kautz Gyula főbb munkái

Asserta ex Universa Jurisprudencia et Scientiis Politicis... propugnanda suscipit --.--. Pest, Trattner-Károlyi Nyomda, 1850. 8.; *Az Ausztriai Birodalom statisztikája különös tekintettel Magyarországra. Főtanodák használatára és öntanulmányul.* Pest, Emich Gusztáv, 1855. 440.; *Theorie und Geschichte der National-Oekonomik Propyläen zum volks- und staatswissenschaftlichen Studium I. Die National-Oekonomik und Wissenschaft. II. Die geschichtliche Entwicklung der National-Oekonomik und ihrer Literatur.* Wien, Carl Gerold's Sohn Verlag, 1858-1860. xii, 442., 792.; *Politika vagy országásztan tekintettel a két művelt világrész államintézményeire és törvényhozására. Rendszeres tan- és kézikönyvül.* Pest, Heckenast Gusztáv, 1861-1862. xv, 524.; (Második, teljesen átdolgozott kiadás: Budapest, Franklin Társulat, 1876. 597.); (Harmadik, újólag (!) átnézett és javított kiadás: Uo., 1877. 554.); *Nemzetgazdaság- és pénzügytan a gyakorlati iparélethez, a felsőbb tanulmány szükségére, meg az államkormányzat és törvényhozás feladataira.* Pest, Heckenast Gusztáv, 1863. xv, 696.; (Második, átdolgozott kiadás: Uo., 1870-1872. vii, 520., x, 257.); (Harmadik, javított kiadás: Budapest, Franklin, 1875-1876. xv, 303., ix., 292., viii, 279.); (Negyedik, átdolgozott kiadás: Uo., 1880-1885. vii, 348, xiv, 517, xii, 370.); (Ötödik kiadás – első kötet: Uo., 1890. xv, 696.); *Az 1862-i londoni világipar tárlat különösen közgazdasági és általános iparműveltségi szempontból. Jelentés a magyar királyi helytartótanácsához.* Buda, Egyetemi Nyomda, 1863. 156. *Nemzetgazdaságunk és a vámpolitika.* Pest, Heckenast Gusztáv, 1866. vii, 678.; *A nemzetgazdasági*

²⁷ Kautz Gyula: *Theorie und Geschichte der National-Oekonomik Propyläen zum volks- und staatswissenschaftlichen Studium I. Die National-Oekonomik und Wissenschaft. II. Die geschichtliche Entwicklung der National-Oekonomik und ihrer Literatur.* Wien, Carl Gerold's Sohn Verlag, 1858-1860. xii, 442., 792. Közgazdasági munkásságának átfogó, modern értékelése: Orosz (1991) 13-76.

²⁸ Kautz Gyula: *Politika vagy országásztan tekintettel a két művelt világrész államintézményeire és törvényhozására. Rendszeres tan- és kézikönyvül.* Pest, Heckenast Gusztáv, 1861-1862. xv, 524.; (Második, teljesen átdolgozott kiadás: Budapest, Franklin Társulat, 1876. 597.); (Harmadik, újólag (!) átnézett és javított kiadás: Uo., 1877. 554.). Az államtudomány (korabeli nevén: politika) művelésében kifejtett munkássága értékelésére: Szabó (1955) 278-279, 292-301.; Szaniszló (1977) I. 202-208.; Arczt (2004) 88-101.; Takács (2012) 31-32., 53-54.; Koi (2013) 62-63., 82-83.; Koi (2014a) 179-187.

²⁹ Kautz Gyula: *Jogtudomány és nemzetgazdaságtan.* Pest, Magyar Tudományos Akadémia – Emich Gusztáv, 1868. 38.

eszmék fejlődési története és befolyása a közviszonyokra Magyarországon. Pest, Heckenast Gusztáv, 1868. xvi, 602.; (Reprint: Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1987. xvi, 602.); *Entwicklungs-Geschichte der volkswirtschaftlichen Ideen in Ungarn, und deren Einfluss auf das Gemeinwesen.* Németre kiv. ford.: Schiller Zsigmond Budapest, Carl Grill's Hof-Buchhandlung, Budapest, 1876. 235.; *Jogtudomány és nemzetgazdaságtan.* Pest, Magyar Tudományos Akadémia – Emich Gusztáv, 1868. 38. Értekezések a[z MTA] törvénytudományi osztály köréből 5.; *A társulási intézmények a nemzetgazdaságban.* Pest, Ráth Mór, 1871. xii, 459.; (Második kiadás: Uo., 1887. xii, 459.); *Hume David [David Hume] közgazdasági tanulmányai.* [Kautz Gyula előszavával]. Budapest, Pallas Nyomda, 1886. xv, 258, (1); *Smith Ádám [Adam Smith] mint a közgazdaság-tudomány megalapítója.* [Angolból ford.: Körösi József; Kautz Gyula]. Budapest, Pallas Nyomda, 1891. 71.; *A parlamentarizmus és különösen a parlamentáris kormányalkat.* Budapest, Franklin Társulat, 1906. 84.

Felhasznált irodalom

Id. Szinnyei József (1897a): Kautz Gyula [címszó]. In: Id. Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái V. Iczés–Kempner.* Budapest, Hornyánszky Viktor 1897. 1238-1246.; Id. Szinnyei József (1897b): Kautz Gusztáv [címszó]. In: Id. Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái V. Iczés–Kempner.* Budapest, Hornyánszky Viktor 1897. 1237-1238.; Földes Béla (1911): *Kautz Gyula ig. [igazgatósági] és r. [rendes] tag emlékezete.* Magyar Tudományos Akadémia emlékbeszédek XV. kötet 5. sz. Budapest, MTA, 1911. 53.; Szabó Imre (1955): *A burzsoá állam-és jogbölcselet Magyarországon.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1955. 278-279, 292-301.; Marx, Karl (1963) [1877/1878]: Szeljegyzetek Dühring „Kritische Geschichte der Nationalökonomie”-jához. In: Marxizmus-Leninizmus Klasszikusainak Szerkesztősége (s.a.r.): *Karl Marx és Friedrich Engels művei 20. Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása [„Anti-Dühring”]. A természet dilektikája.* Budapest, Kossuth Kiadó, 1963. 631-662.; Marx, Karl (1970) [1877/1878]: Randnoten zu Dührings Kritische Geschichte der Nationlökonomie. In: Engels, Friedrich [- Marx, Karl]: *Karl Marx Friedrich Engels Historisch-Kritische Gesamtausgabe. Werke/Schriften/Briefe. Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissenschaft. Dialektik der Natur 1873-1882. Sonderausgabe zum vierzigsten Todestage von Friedrich Engels. Im Auftrage des Marx-Engels-Lenin-Instituts Moskau.* Hrsg. V. [Vladimir Viktorovič] Adoratskij. Glashütten im Taunus, Verlag Detlev Auvermann KG, 1970. 341-371. Szaniszló József: Kautz Gyula. In: Szaniszló József: *A közigazgatás-tudomány oktatásának és tanszékeinek története az ELTE Jog – és Államtudományi Karán 1777 – 1977 között I.* Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam – és Jogtudományi Kar Államigazgatási Jogi Tanszéke, 1977. I. 202-208.; Kenyeres Ágnes (főszerk.): *Magyar életrajzi lexikon I. A-K.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1981.

880-881.; Orosz Róza (1991): Kautz Gyula munkássága és helye a közgazdaságtani gondolkodás történetében. In: Bárányné Szabadkai Éva – Mihalik Endre (szerk.) - Orosz Róza – Oroszi Sándor - Sipos Béla - Szigeti Endre: *Magyar közgazdászok arcképvázatai. Karvasy Ágoston, Kautz Gyula, Heller Farkas, Háy László*. Kézirat. Közgazdasági (f)irkák sorozat 68. Budapest, Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, 1991. 13-76. URL: <https://mek.oszk.hu/05400/05405/html/kozgafirkak0003.html>; Markó László (2002): Kautz Gyula [címszó]. In: Markó László (főszerk.): *Új magyar életrajzi lexikon III. H-K*. Budapest, Magyar Könyvklub, 2002. 808.; Markó László (2003): Kautz Gyula [címszó]. In: Balogh Margit - Burucs Kornélia - Hay Diána - Markó László: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai 1825-2002 II. I-P* (Szerk.: Glatz Ferenc). Budapest, MTA Társadalomkutató Központ – Tudománytár, 2003. 640-641.; Arczt Ilona: Kautz Gyula. In: Arczt Ilona: *A „Politika tudományok” oktatása a budapesti egyetem (ELTE) Jogi Karán és elődintézményeiben. A „Politico-Cameralis,” a „Politikai Tudományok” és a „Politikai” (Alkotmányi és Közigazgatási) Tanszék története (1769-1948)*. Budapest, Rejtjel, 2004. 88-101.; Koi Gyula (2005): Adatok 1800 utáni jogirodalmi könyvkiadásunkhoz. Könyvészetileg ismeretlen nyomtatványok az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Kari Könyvtárában valamint az ELTE Egyetemi Levéltárában. *Acta Facultatis Politico-Iuridicae Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae* 47 (2005) 241-280.; Takács Péter: [Kautz Gyulára vonatkozó részek]. In: Takács Péter: *Államtan. A modern állam és elmélete*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2012. 31-32., 53-54.; Koi Gyula (2013): [Kautz Gyulára vonatkozó részek]. In: Koi Gyula: *Évszázadok mezsgyéjén. Négy magyar közigazgatás-tudós útkeresése és életpéldája. Zsoldos Ignác (1803-1885) Récsi Emil (1822-1864) Concha Győző (1846-1933) Magyary Zoltán (1888-1945)*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013. 62-63., 82-83.; Koi Gyula (2014a): Kautz Gyula. In: Koi Gyula: *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése. Külföldi hatások a magyar közigazgatási jog és a közigazgatástan művelésében a kameralisztika időszakától a Magyary-iskola koráig*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó, 2014. 179-187.; Koi Gyula (2014b): [Kautz Gusztávra vonatkozó részek]. In: Koi Gyula: *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése. Külföldi hatások a magyar közigazgatási jog és a közigazgatástan művelésében a kameralisztika időszakától a Magyary-iskola koráig*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó, 2014. 221., 228., 237., 243., 271-274., 350. és Koi Gyula (2014c): Lorenz von Stein. In: Koi Gyula: *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése. Külföldi hatások a magyar közigazgatási jog és a közigazgatástan művelésében a kameralisztika időszakától a Magyary-iskola koráig*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó, 2014. 86-96.

Tudományos főmunkatárs; vezető kutató;
tudományos munkatárs

Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Államtudományi és
Nemzetközi Tanulmányok Kar; Pécsi Tudományegyetem
(PTE) Állam- és Jogtudományi Kar; HUN-REN
Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet

email: Koi.Gyula@uni-nke.hu